

ABSTRAKT:

Název: Rizikové chování na základních a středních školách na území Karlovarského kraje

Risk behavior in primary and secondary schools in the Karlovy Vary Region

Cíle práce:

Cílem práce bylo setřídít informace v oblasti rizikového chování a přiblížit je tak případným čtenářům, na jejichž pozadí je potom mohou využít pro snadnější pochopení získaných dat v části výzkumné. Teoretická část by měla definovat pojmosloví a termíny akcentovaných rizikových forem chování identických pro sledované území a měla by směřovat ke zlepšení a doplnění vědomostí nejen výchovných poradců působících na školách, nýbrž by měla doplnit znalosti zaměstnanců organizací, které s touto problematikou pracují

Výzkumná část měla být vstupním diagnostickým klíčem sloužícím k zpětné vazbě pro adiktologické odborníky a měla by být i podkladem pro komise zřízené při radách měst a obcí, jakožto i kraje, které jsou dle zákona doporučujícím orgánem pro schvalování toku finančních prostředků. V neposlední řadě si výzkum kladl ambice k využití získaných dat pro krajská Speciální pedagogická centra v rámci primárních prevencí, především ke zlepšení těchto prevencí a také mohl a může být výzkum přínosný pro dlouhodobé sledování prevalencí v republikovém měřítku, přičemž je možné výsledky aplikovat a porovnávat s evropským kontextem.

Metoda:

Metodika sběru dat vycházela z kompilace dotazníků ESPAD (The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs) a SAHA (The Social And Health Assessment, Weissberg a kolektiv, 1991). Dotazník ESPAD sleduje zejména tři oblasti: zkušenosti s legálními i ilegálními drogami a rozsah jejich užívání, postoje k užívání drog a vědomosti žáků o „drogové problematice“. Dotazník SAHA se zabývá rizikovými a protektivními faktory sociálního vývoje školní mládeže. Protože výzkum s pomocí těchto dotazníků v minulém desetiletí probíhal v několika evropských zemích, je možné základní srovnání s výsledky těchto studií. Vytvořený dotazník měl splňovat několik základních kritérií. Především musel být pro žáky srozumitelný a z logistického hlediska bylo výhodné, když jeho vyplňování včetně instruktáže a sběru nezabralo více než jednu vyučovací hodinu. Proto byla provedena úprava původních dotazníků a dotazníků zaměřených na šikanu a další formy rizikového chování do jediného. Tyto dotazníky jsou vytvářeny podobnou metodikou a v mnoha otázkách se překrývají, proto jejich sloučením nedošlo k přílišnému zúžení záběru a ochuzení sledovaných oblastí. Výsledný dotazník byl v porovnání s původními zjednodušený a zkrácený.

Studie proběhla ve všech základních školách zřizovaných obcí nebo krajem na území Karlovarského kraje. Na území kraje se nachází celkem 123 základních škol (včetně víceletých gymnázií, praktických a speciálních škol, 43 středních škol. Celkový počet žáků a studentů ve sledovaných skupinách byl cca. 20 000.

Dotazníkové šetření se uskutečnilo na žácích a studentech základních a středních škol v Karlovarském kraji (6. a 9. třída základní školy, 1. až 2. ročník střední školy). K dosažení reprezentativnosti by stačilo provést dotazníkové šetření s přibližně 50-70 probandy v každé věkové kohortě (třídě/ročníku) tak, aby byli zastoupeni žáci/studenti všech typů škol. Přesto bylo provedeno výrazné navýšení počtu žáků/studentů (jedná se o tzv. oversampling), a to z důvodu zvýšení reprezentativnosti souboru, zvýšení celkové validity výzkumu, ale především pro zachycení i tzv. nízkofrekvenčních jevů, tedy takových, které se týkají pouze několika jedinců v celém souboru (pod 1%, to se může týkat určitých specifických forem rizikového chování jako např. příslušnost k sektě nebo užití kokainu, jak bylo na základě obdobných výzkumů předpokládáno).

Výsledky:

Z vyhodnocených dat je patrné, že většina dotázaných probandů má určité specifické projevy rizikového chování. Je zcela zřejmé, že rizikové chování může korelovat s rodinným zázemím, vzdělaností rodičů, ale především se způsobem trávení volného času. Určitým faktorem pak může být i lokace bydliště či místo sídla navštěvovaného školského zařízení. Shora uvedené aspekty se vzájemně saturují a ovlivňují tak chování dospívající mládeže.

Klíčová slova:

Rizikové chování, adiktologie, protektivní faktory, prevalence, úzus, abúzus, patologické jevy, hostilis.